

Dušan Puvačić

**O NIKOTINU I VISKIJU,
U EDINBURGU
SA NORMANOM
MAKEJGOM**

PISMA I KOMENTARI

Književnost 2/2007

PISMA I KOMENTARI

O NIKOTINU I VISKIJU, U EDINBURGU SA NORMANOM MAKEJGOM

Dušan Puvačić

Edinburg, novembar 1991. Pamtim adresu – 9, Leamington Terrace – i crvena ulazna vrata zgrade pred kojom se zaustavlja taksi; i uzbuđenje kakvo čovek oseća pred susret s osobom koju “dobro poznaje” mada je nikad nije sreo. To je jugozapadni deo Edinburga, Brantsfield, udaljen svega dvadesetak minuta hoda od centra grada. Moji domaćini – Alison i Džim Kloss - žive nešto istočnije, ne suviše daleko, i na odredište stižem brže nego što očekujem. Prava edinburška jesen - oblačno i vetrovito. Kiša samo što nije... U svojoj tvrđavi me čeka Norman Makejg (Norman McCaig), “najveći živi škotski pesnik”, s kojim se poslednju godinu dana intenzivno družim, čitajući i prevodeći njegovu poeziju.

Već godinama jedan novembarski vikend provodim u Edinburgu. Vodim kurs srpskohrvatskog za članove škotskog ogranka Društva britansko-jugoslovenskog prijateljstva. Tih godina je “Jugoturs” članovima Društva davao popust na svoje paket-aranžmane, pa je broj turista-jugonostalgičara iz dana u dan rastao. Kurseve je obično pohađalo petnaestak-dvadesetak osoba, različitih sposobnosti i nivoa predznanja, spremnih da se upuste u veliku jezičku vikend-avanturu. Alison je bila sekretarica i “duša tima”. Držala je sve konce u svojim rukama i povlačila ih s lakoćom i entuzijazmom. Zovem je i danas “Majka-hrabrost”. Splavarila je Drinom, planinarila, sa Džimom, po balkanskim vrletima, a kasnije, u ratu koji je tih godina tek počinjao, vozila iz Edinburga u rasparčanu Jugoslaviju kamione pune humanitarne pomoći. Primila je u svoju kuću jednu devojkicu-izbeglicu iz Zenice i podizala i školovala sa svojim ćerkama, kao da joj je rođeno dete.

Tačno godinu dana ranije, onog dana kad sam stigao u Edinburg, Alison mi je dala, pre odlaska na spavanje - da lakše zaspem - upravo objavljeno novo izdanje *Sabranih pesama* Normana Makejga. Znao sam za njega, ali ga nisam čitao. Čitao sam i prevodio tih godina neke druge pesnike, Ijena Hamiltona, Šemasa Hinija, Krejga Rejna, Amerikance Karvera i Barouza, ali najviše velškog sveštenika R. S. Tomasa. Makejg mi je nekako promakao. Te noći sam zaspao tek pred zoru. Sudar

s Makejgovom poezijom me totalno ošamutio. Na povratku u London, u knjižari na edinburškoj železničkoj stanici, kupio sam tu knjigu u kojoj je Makejg objavio sve što je smatrao vrednim objavljivanja, i već u vozu počeo da ga prevodim. Gorio od nestrpljenja da nešto od prevedenih pesama objavim. Pokušavam da se što bolje i što brže obavestim o njemu. Pišem mu kratko pismo, predstavljam se i pitam da li mi daje dozvolu da nešto od pesama koje sam preveo objavim u Jugoslaviji. Odgovor ne stiže, ali uveren da neće imati ništa protiv - šaljem petnaestak pesama *Književnim novinama*.

Poznato mi je da je 15. novembra 1990, negde u vreme mog prvog "susreta" sa Makejgom, Škotska proslavila u Edinburgu osamdeseti rođendan svog velikog pesnika. Rođen 1910. Makejg je u Edinburgu, svom rodnom gradu, proveo čitav svoj ljudski vek. Klasični filolog po obrazovanju, najduže je bio učitelj. Sporo je napredovao u karijeri, kažu najviše zbog toga što je za vreme Drugog svetskog rata odbio da ratuje. "Jednostavno nisam želeo da ubijam", objašnjavao je kasnije. Proveo je zbog toga tri meseca u zatvoru. Po izlasku, kraj rata je dočekao kao baštovan, "kopajući bašte, sadeći šeboj, koseći travu". Dugo mu je trebalo da postane zamenik upravitelja, pa upravitelj škole. Još duže da ga izaberu za profesora poezije na Univerzitetu u Sterlingu.

Svoj književni život Makejg je počeo kao pripadnik kratkovekog pesničkog pokreta 'Apokalipsa' čiji su pripadnici odbacivali modernu tehnologiju i političku poeziju tridesetih godina, a negovali apolitički romantizam s primesama nadrealizma. Ubrzo zatim se priklonio metafizičkom maniru, ispoljavajući savršenu formalnu kontrolu nad svojom pesničkom građom. Makejgove omiljene teme su pejzaž, životinje i ljudi. Njegove pesme o prijateljima, ličnostima koje je poznao i susretao, o škotskoj prirodi i o Škotskoj uopšte prožete su dubokom ljubavlju i poštovanjem i za svet tradicije i za svet u kojem je živeo – osim za akademike, zemljoposjednike, plemstvo i političare koje, po rečima Džoj Hendri, prezire "kalvinističkom jetkošću". Dok se njegov prijatelj i stariji savremenik, veliki škotski bard Hju Makdermid, obraćao čitavom svetu, Makejgova publika se, po rečima istoričara škotske književnosti Alana Bolda, sastoji od jedne jedine osobe – obično nekoga koga voli. S njom vodi javno-privatnu raspravu "o neadekvatnosti reči da iskažu emocionalno iskustvo. On tvrdi da je poezija nedovoljna za njegove potrebe, a onda pobija vlastitu tvrdnju stvarajući pesmu iz tog unutrašnjeg sukoba... Dok se u ranijim pesmama donekle trudio da sakrije emocije, zrele pesme ih otkrivaju."

Majstor kratke pesme, Makejg je uvek odbijao sve kritičke etikete. Mada više inspirisan umetnošću nego ideologijom, ljudsko saučešće je učinio svojom centralnom temom. U životu su mu “veoma, veoma važni” prijatelji. Tek kad su počeli da umiru smrt je od “ideje” postala stvarnost. Ljubitelj paradoksa, instinktivno je shvatio da reči ne mogu da izraze “neopisivo svojstvo ljudskog prijateljstva”. “*Jer sve što mogu da kažem o njemu/ tek je/ škrabotina na margini/ izgubljenog rukopisa,*” kako sam kaže u jednoj pesmi. Filozofiju, apstraknu misao ne razume. Po rečima Alana Bolda, “poezija Normana Makejga je kreativni odgovor na njegove vlastite sumnje u ograničenosti jezika”. Jednom je rekao (ili napisao) da ne poseduje “moć invencije”. “Sve moje pesme su o stvarnim stvarima koje su se dogodile, uglavnom meni ili ljudima koje dobro znam. Katkad malčice ukrasim istinu, ali je sve stvarno...” Pesme su mu, kako rekoh, uglavnom kratke. Ne želi da budu takve, ali jednostavno – takve ispadaju. Muziku voli više od poezije. Betovena, Skarlatija, Baha. Naročito Baha – “strast i intelekt, istovremeno.” Kao da definiše samoga sebe.

Znam da nipošto ne smem da mu pomenem dve prve zbirke - *Daleki krik* (*Far Cry*, 1943) i *Unutrašnje oko* (*Inward Eye*, 1946) – kojih se odrekao. Degutantna i teško razumljiva smesa sentimentalnosti, nadrealizma i romantizma! “Vomitorijum nepovezanih slika,” kako ih je sam definisao. Tek kad je odbacio te pesme-zagonetke, otpočeo je “teško putovanje ka lucidnosti.” Ko mu pomene te knjige u njegovoj kući – biće istog trenutka izbačen kroz prozor! Šta sam još znao o njemu? Da je izuzetno društven, srdačan, gostoljubiv i prirodan čovek, lišen svake grandioznosti i pompeznosti. I da voli ponavljati svoje anegdote.

Cele te godine prevodim Makejga. U telefonskim razgovorima sa Alison obaveštavam je kako knjiga izabranih pesama koju želim da objavim počinje da se uobličava. Pokušava da se priseti ko bi u Škotskoj bio spreman da finansijski pomogne njeno objavljivanje u Jugoslaviji. Piše mi i šalje adrese. Kad god razgovaramo ponavljam da sam toliko fasciniran Makejgovom poezijom i onim što sam uspeo da saznam o njemu, i nagoveštavam da bih se rado, ako bude prilike, s njim upoznao. Ne pominjem da će “moja” knjiga prevoda biti posvećena njoj: “Za Alison, sa kojom je sve počelo.” Kad sam se u novembru 1991. ponovo obreo kod Klosovih, Alison me je, maltene na vratima, dočekala rečima: “U ponedeljak u 11 Norman Makejg te čeka u svom stanu.” Sve je sredila sama, pre mog dolaska, čarobnica komunikacije.

Formulisao sam unapred, "u glavi", na osnovu onog što sam pročitao i saznao, čitav niz pitanja koja želim da mu postavim. U taksiju se dvoumim: kojim da počnem. Donosim mu i fotokopije prvih prevoda koje sam objavio – pre nego što sam dobio od njega dozvolu! – pa i zbog toga pomalo strepim. Nisu prošla ni tri puna meseca od one novembarske noći kad sam ga "otkrio", zahvaljujući Alison i njenoj nepogrešivoj intuiciji, a *Književne novine* su, već 1. februara 1991, na celoj strani, objavile dvanaest Makejgovih pesama, s kratkom beleškom o pesniku. U tašni mi je i fotokopija prevoda njegove pesme "Narodni vođa", objavljene 15. aprila, na prvoj strani *Književnih novina*, posvećenih demonstracijama protiv represivnog Miloševićevog režima. Bio je to, valjda, moj najdalji iskorak u politiku!

*Kad se obraćao desetini hiljada
lica su radila automatski,
bio je ispunjen, uznesen, nadahnut
ljubavlju i ambicijom za
svoje zemljake - ukoliko
razume se,
nisu nespojivi
s ljubavlju i ambicijom koju je osećao
za sebe. Nijedna žrtva
nije bila prevelika. Ni
genocid. Ni krvoproliće.
Bio je tako ponesen plemenitošću
svoje vizije, da mu oči behu
prirodno zamagljene.*

*Kako je mogao znati
da se besmisleno lice gomile
razbilo, kad je završio, u deset hiljada parčića - osim što je
kad ode kući
zaticao hladan čaj, prostu
ženu, smrdljivog psa?*

U međuvremenu stiže Makejgov odgovor na moje pismo:

Dragi gosp. Dušane Puvačiću,

Izvinjavam se što mi je trebalo tako dugo da odgovorim na vaše pismo. Moj rokovnik je bio sav crn od obaveza.

Razume se da bih bio polaskan i počastvovan ako objavite izbor moje poezije na srpskohrvatskom i šaljem vam svoje najbolje želje za vas lično i za vaš projekt.

Iskreno vaš,

Norman Makejg

Zvonim, neko mi otvara vrata – ne sećam se ko – i vodi u Makejgovu radnu sobu. Pesnik me dočekuje na nogama i nudi da sednem u “njegovu fotelju”, dok se sam smešta preko puta mene. Liči mi više na ribara, ili starog morskog vuka nego na pesnika. Lice šibano vetrom i izlagano suncu. Vitak, malo poguren, sede, proređene kose, tankih usana, naglašenih jagodica, tamnih četinjastih obrva nad očima koje, čini mi se, prodorno sevaju. Cigareta u desnoj ruci. Jednu gasi, drugu pali. Na stolu, pisaća mašina u kutiji, i tipičan stvaralački (pesnički?) nered. Na stoliću pored njega boca “Glenfidiha”. U uglu štap. Polica s knjigama. Na zidu, iznad kamina, portreti škotskih pesnika. Za neke znam ko su. Razgledam upitno. Kaže: “Moji prijatelji.” Očekujem da se prepusti bujici mojih pitanja. Imam ambiciju da razrešim dileme oko njegovog kreda, koji je jednom prilikom definisao kao “zen kalvinizam”. Na šta su se dobronamerni kritičari razgoropadili: Kakav kalvinizam, zen – možda; ali kalvinizam - nikako. Među najvećim imenima škotske književnosti kalvinisti su prava retkost. “U Makejgovim pesmama ‘Da’ često implicira (i katkad iskazuje) ‘Ne’, ili ako je to pesma koja govori ‘Ne’ smrti, pedanteriji, politici ili istoriji, ili jednom njihovom aspektu, onda je deo atmosfere ‘Da’ boljem stanju stvari. Možda je ovo ‘Da/Ne’, ‘Ne/Da’ kretanje intelekta i osećanja ono što je on podrazumevao pod zen kalvinizmom, mada niko (nadam se) ne bi želeo da bude njegov teolog. Bila je to vera čija se kongregacija sastojala od njenog osnivača,” kaže na tu temu škotski pesnik i kritičar, profesor Daglas Dan.

Ne stižem da formulišem pitanje, jer sam izložen njegovoj bujici. Najpre me nudi cigaretom. Da li pušim? Ne više. Počeo sam davno, u vojsci, a onda sam shvatio da mogu da izbegnem pranje hodnika i klozeta ako drugove, strasnije pušače od sebe, potkupim cigaretama. Kaže da je i on jednom punih sedam meseci

bacio duvan, i da je za to vreme napisao samo pet pesama – sve koješta. Onog dana kad je “pokleknuo” i ponovo kupio paklo cigareta – iste večeri je napisao pet - tri su bile dovoljno dobre da ih uvrsti u knjigu. “Zato pušim, kaže.” Ali ne samo zbog toga. Pušačka rasa se smanjuje, to je činjenica. Ali da li slučajno znam koliko godina žive mačke i psi? Dvanaest, odnosno četrnaest! Zašto? Jer ne uživaju nikotin! Dok dobri, mudri pušači umiru u osamdeset četvrtoj ili osamdeset petoj! Zar to nije dirljivo? Nestašno se smeška vlastitoj dosetci dok uvlači dim.

Zanima ga kad sam došao na Ostrvo, gde živim, čime se bavim, koga prevodim, zašto prevodim. Dajem mu fotokopije iz *Književnih novina*. Uočava vezu između ćirilice i grčke azbuke. Pričam o Ćirilju i Metodiju. I izvinjavam se što sam pesme objavio bez pitanja. Kaže: “Polaskan sam, dajem vam punu slobodu...” “Prevodite šta hoćete i koliko želite. Koga sam još prevodio? Znam da imam odgovor koji će mu se svideti: “Pesme i sonete Džona Dona”. Celu knjigu. Objavljenu u mom rodnom gradu, u Bosni, u dva izdanja, 1981. i 1990. Znao sam da se Makejgova poezija često dovodi u vezu sa pesništvom velikog engleskog “metafizičara”, i da je ponekad kritičari definišu kao “metafizičku” (u donovskom smislu). On sam nikad nije krio koliko ceni i voli Dona kao pesnika. Imam utisak da je impresioniran, mada to ne kaže. Kao da se pita: Kakva je to zemlja Bosna u kojoj je pesnik “težak” kao Don tako popularan.

S Dona prelazimo na druge teme. Znam da imam u rukavu priču s kojom sam uvek obezoružavao i fascinirao svoje škotske poznanike i prijatelje. Prva dva teksta koja sam u životu objavio daleke 1959. godine bila su o velikom škotskom bardu Robertu Bernsu. Na drugoj ili trećoj godini studija svetske književnosti napisao sam o njemu veliki seminarski rad. Godine 1959. padala je dvestogodišnjica njegovog rođenja, i *Književne novine* su štampale kraći prigodan tekst, a potom *Književnost* duži kritičko-biografski esej, proizišao iz tog seminarskog rada. Makejg, sad, čini mi se, stvarno impresioniran, pita šta me je privuklo pesniku čiji je pesnički jezik nekome ko tek ulazi u tajne engleskog nesumnjivo bio više nego težak. Prisećam se da je za sve bila “kriva” jedna Bernsova pesma u kojoj kaže: “Crkva i država se mogu udružiti i reći/ Da ne smem da radim takve stvari;/ Crkva i država mogu ići dođavola, a ja ću ići svojoj Ani.” Činilo mi se, u tim godinama i u tim vremenima, da je vredelo slediti Bernsov savet. Makejg se smeje i s odobravanjem klima glavom.

U jednom trenutku zaustim da ga nešto pitam i izgovaram frazu “vi kao pesnik”. Prekida me: “Ne pesnik! Ja sebe ne zovem pesnikom, nego učiteljem.”

Gotovo ceo zivot je učio decu u osnovnoj školi, nekih 40 godina. A onda su ga “degradirali” u profesora univerziteta. Voleo je učiteljski poziv, ne samo zbog toga što “voli ljude”, nego i zato što se nastava u osnovnim školama završavala rano, u 3.40 posle podne. Pošto nije bilo domaćih zadataka koje je trebalo ispravljati, vreme do sledećeg jutra bilo je samo njegovo. Skreće razgovor na “veliki gubitak” koji ga je zadesio. Nekoliko meseci ranije, u aprilu, umrla mu je žena. Pritiska ga “prisustvo njenog velikog odsustva”. Oseća ga u svakom delu prostranog stana. Za vreme njenog bolnog umiranja i posle njene smrti nije napisao ni jednu pesmu.

Naglo se diže da naruči taksi. Biću njegov gost na ručku. Pitam se u kojem ćemo od dva paba u centru, u ulici koja nosi ime ruže (Rose Street), godinama legendarnim stecištima najpoznatijih edinburških pesnika, ručati. Te večernje sedeljke su se rano završavale, jer su se pabovi u to vreme zatvarali već u 10 sati. Često je celo društvo, autobusom, prelazilo u Leamington Terrace i, uz saglasnost i pomoć domaćice, Normanove žene Izabele, bančilo sve do sledećeg jutra. U taksiju želim da mu dam na znanje da sam o tome “obavešten”, pa ga pitam kuda me vodi na ručak - u “Abotsford” ili “Milnov bar”. “Ne,” odgovara, “vodim vas tamo gde se u Edinburgu najbolje jede, a gde ni izboru molt-viskija nema ravna.”

Pre ulaska u restoran umalo da nisam zaratio sa zakletim pacifistom. Kad se taksi zaustavio insistirao sam da platim vožnju. Makejg je podigao povelik kišobran koji je poneo od kuće (“Biće dovoljno velik za obojicu – ako zatreba!”) i rekao da će me maznuti po glavi ako to samo još jednom pomenem. Povinovao sam se naredjenju, s komentaram: “Kakva tema za lokalne novine. Škotski pesnik-pacifista odalamio kišobranom po glavi svog srpskog prevodioca!”

Ne sećam se imena restorana, ali pamtim da je kuhinja bila francuska, a da je “predjelo” bilo dugo Normanovo predavanje o vrlinama i manama izabranih ostrvskih molt-viskija, koje smo kušali po njegovom znalačkom izboru. Dozvoljavao je da se “preseku” jedino ponekom kapljicom izvorske škotske vode da se neutrališe prejak ukus treseta ili preterana izloženost dimu. Led s viskijem, a pogotovo sa sodom, nazvao je čistim svetogrdjem, koje koriste samo najveće neznalice u tim stvarima – Amerikanci. Pita me da li znam zašto je Bog čoveku dao dve ruke. Očigledno, jedna od njegovih omiljenih anegdota! Nemam pojma. “Da u jednoj drži cigaretu, a u drugoj čašu, i da dobro pamti šta u kojoj.” Pitam, šta je onda s poezijom. Kako se poezija piše. Odgovara da zbog toga piše brzo i kratko. Teško mu je i bez čaše i bez cigarete. Pesme mu lako dolaze iz sećanja. Dok sedi u svojoj omiljenoj fotelji, brzo ih

zapisuje i ostavlja da odleže. Nikad ništa ne ispravlja. Dvaput godišnje vrši “smotru” napisanog, i više od polovine žetve baca u korpu za otpatke. Ono što ostane bude objavljeno. Uvek kod istog izdavača.

Pitam ga da li bi mi nešto napisao u primerak *Sabranih pesama* koji sam doneo sa sobom. Da, ali ne ovde – kod kuće. Dok pijemo čaj – prethodili su tome povratna vožnja taksijem, moj pogled put njegovog velikog kišobrana i njegov preteći podignut prst – piše posvetu u obliku pesme:

For Dušan,

for the interest and pleasure
of your company and admiration
for your work in the desperate art
of translation.

- Norman McCaig

Nov. '91¹

Obećavam, na rastanku, da ću ga obavestavati kako se knjiga uobličava, šta ću u nju uneti, kako ću je komponovati. Međutim, uskoro, prioriteti se drastično menjaju. Raspad Jugoslavije, ratovi i desetogodišnja pauza u mojim dolascima u Beograd dovode do prekida u radu na “beznadežnoj umetnosti prevođenja”. Projekt Makejg je stavljen na led, do boljih vremena. Obaveštavam ga o tome telefonom.

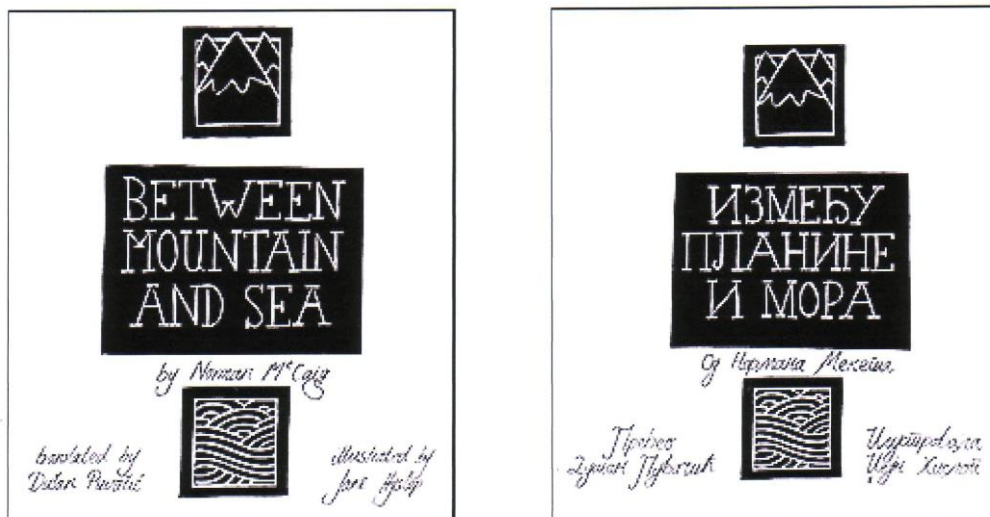
Dok je razvoj događaja u Jugoslaviji postajao sve dramatičniji, Alison mi se u martu 1991. javlja s pitanjem da li sam planirao da knjiga bude ilustrovana. “Mogla bih ti preporučiti nekoliko ovdašnjih mladih grafičara koji bi možda bili veoma zainteresovani da bar pokušaju. Ima naročito jedna koja je divan spoj hrabrosti i suptilnosti, s nekom vrstom makejgovskog humora...” Piše na brzinu, jer putuje za Zagreb. Kasnije te godine telefonira i obavestava me o novom projektu vezanom za Makejga i mene. Ona ga je smislila. Volela bi da nekim svojim prijateljima iz Jugoslavije daruje, kao svadbeni poklon, nešto originalno. Zamolila je svoju prijateljicu, škotsku slikarku Džejn Hislop (Jane Hyslop) – shvatam da je to ona koja je “hrabra i suptilna” - da ilustruje jednu Makejgovu pesmu - i moj prevod te pesme.

---

¹ Za Dušana, za interesovanje i za ugodnost tvoga društva i divljenje za tvoj rad u beznadežnoj umetnosti prevođenja. – Norman Makejg. Nov. '91.

Džejn želi da se i pesnik i prevodilac potpišu na svih sedam primeraka njene "ilustracije". Makejg je dao pristanak. Nada se da ni ja nemam ništa protiv. Moli me da joj što pre pošaljem fotokopiju srpskih ćiriličnih slova, pošto Džejn želi da tekst pesme i prevoda ispiše nekom svojom kaligrafijom.

Ta "ilustracija" je ispala četvorodelna kompozicija kvadratnog oblika (27x27cm). Na naslovnoj strani korica od tvrdog kartona ispisan je naziv pesme na engleskom, "Between Mountain and Sea", sa dve vinjete – planina i more – i imenima pesnika, prevodica i ilustratora. Na zadnjoj strani korica isto to, samo je tekst na srpskom - "Između planine i mora".

Kad se korice otvore otkriva se diptih (54x27 cm) sa pejzažom "između planine i mora" i dve crkve, srpskom i škotskom, i po dve tipične kuće, razdvojene rekom a povezane mostom koji je deo ograde unutar koje su podignute.

Jane V. Hislop 1971.

Na unutrašnjoj strani korica je tekst pesme – na prvoj strani na engleskom, na zadnjoj na srpskom. Original pesme, s potpisom Normana Makejga, ilustrovan je figurom srednjovekovnog škotskog ratnika naoružanog sekirom i vinjetom pčele; prevod, s potpisom prevodioca, figurom srpskog vojnika, naoružanog sabljom, i vinjetom na kojoj je naslikan grumen soli.

*Between mountain and sea.
Honey and salt-land smell and sea small,
as in the long ago, as in forever.
The days pick me up and carry me off,
half-child, half-prisoner,
on their journey that I'll share
for a while.
They wound and they bless me
with strange gifts:
the salt of absence,
the honey of memory.*

Norman MacCaig

*Uz među Planine i Mora.
Med i so - miris zemlje i miris mora,
kao da je tu ovek, kao da je zauvek.
Dani me podriču i nose,
poluzgane, poluzgane,
na svoje putovanje u kojem tu učestvujem
kao zadržan.
Danajuju me i Slatkoslanju
u svojim darovima:
soju osušenu,
medom solana.*

Dr. M. Bogdan Stojanović

Koliko znam, prvi primerak ove grafičke kompozicije zadržala je Džejn Hislop, drugi je dobio Norman Makejg, treći ja. Jedna od preostale četiri kopije je data kao svadbeni poklon onima kojima je bila namenjena, jednu je dobila Alison, a druge dve su poklonjene zaslužnim članovima škotskog ogranka Društva Britanija-Jugoslavija prilikom nekih proslava.

Škotska se oprostila od svog velikog pesnika, "svoje ikone", 29. januara 1996. "Teško je zamisliti literarni pejzaž Škotske, pa i sveta, bez tog solidnog, neumoljivog prisustva", pisala je Džoj Hendri na dan Makejgove sahrane. Ja sam se oprostio

godinu dana kasnije. Januarski broj časopisa *Reč* doneo je jedan izbor iz moje neobjavljene knjige prevoda, pod zajedničkim naslovom "Izveštaj plemenu". Beleška se završavala sledećim rečima: "Ovih dvadesetak pesama deo su izbora iz Makejgove poezije koji sam, uz njegovu saglasnost, preveo i pripremio za objavljivanje 1991. Sticajem okolnosti (još jedan rat koji se, marginalno, dotakao i Makejgove poezije) – knjiga je ostala u rukopisu." Konačno, u decembru 1999. *Književne novine* su štampale "Šest pesama iz posmrtna zaostavštine", jedino što je ugledalo sveta posle njegove smrti, u *Izabranim pesmama* koje je 1997. priredio Daglas Dan.

Knjiga Makejgovih pesama u mom prevodu, posvećena Alison, još spava na mom kompjuteru. Čeka bolja vremena. Ako ovaj tekst podstakne nekog izdavača da mi se javi s dobrom vešću - da bi želeo da je objavi - o svemu ćemo se lako dogovoriti. Honorara se odričem.